

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

22

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Swierczewskiego

KATEDRA TAKTYKI TYLÓW

DO UŻYTKU
BIBLIOTECZNEGO
~~WYDANE~~
Egz. Nr 1

ppłk dypl. mgr Henryk KOPEĆ
ppłk dypl. Stanisław JEZIOR

**MATERIAŁY POMOCNICZE DO ZAJĘĆ
NA TEMAT:
ORGANIZACJA ZABEZPIECZENIA TYŁOWEGO
DYWIZJI W DZIAŁANIACH BOJOWYCH**

039190
ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIA
KATEDRY SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Swierczewskiego
039190

WARSZAWA

WRZESIEŃ

1971

22

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA TAKTYKI TYŁÓW

DO UŻYTKU
BIBLIOTECZNEGO

~~TAJNE~~

Egz. Nr. 1

ppłk dypl. mgr Henryk KOPEĆ
ppłk dypl. Stanisław JEZIOR

MATERIAŁY POMOCNICZE DO ZAJĘĆ
NA TEMAT:
ORGANIZACJA ZABEZPIECZENIA TYŁOWEGO
DYWIZJI W DZIAŁANIACH BOJOWYCH

039190
ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZOLESIOW
KATEDRY SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego
039190

WARSZAWA

WRZESIEŃ

1971

A K A D E M I A S Z T A B U G E N E R A L N E G O
im.gen.broni K.Swierczewskiego

KATEDRA TAKTYKI TYŁÓW

DO UŻYTKU
SŁUŻBOWEGO

ZATWIERDZAM
SZEF KATEDRY TAKTYKI TYŁÓW

T A J N E

Egz.nr..... 1

gen.bryg. Mieczysław CYGAN

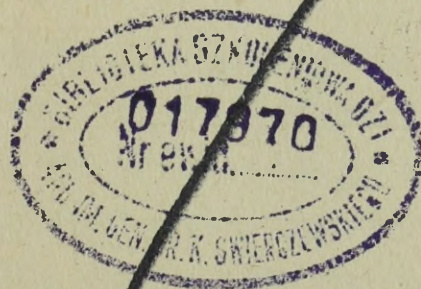
Amel. nr 12657

ppłk dypl. mgr Henryk KOPEC

ppłk dypl. Stanisław JEZIOR

MATERIAŁY POMOCNICZE DO ZAJEC NA TEMAT:

ORGANIZACJA ZABEZPIECZENIA TYŁOWEGO DYWIZJI W DZIAŁANIACH
BOJOWYCH

BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
KATEDRY SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Swierczewskiego

~~nr 39190~~

WARSZAWA

Wrzesień

1971 r.

W S T E P	38
Zagadnienia:	
I. Warunki organizacji i pracy tyłów dywizji w działaniach bojowych	4
II. Organizacja tyłów dywizji w działaniach bojowych ..	4
1. Ugrupowanie i rozmieszczenie tyłów	4
2. Przesunięcie tyłów	8
3. Drogi dowozu i ewakuacji	9
4. Ochrona i obrona tyłów	10
III. Organizacja zabezpieczenia materiałowego dywizji w działaniach bojowych:	14
1. Potrzeby materiałowe	14
2. Organizacja zaopatrywania	19
3. Organizacja dowozu środków materiałowych	23
IV. Organizacja zabezpieczenia medycznego:	28
1. Straty sanitarne	28
2. Wykorzystanie sił i środków służby zdrowia	31
3. Ewakuacja medyczna	34
4. Organizacja pomocy medycznej	37
V. Dowodzenie tyłami dywizji	38

W S T E P

Współczesne działania bojowe w warunkach obustronnego stosowania BMR, charakteryzują się dużą dynamiką i manewrowością, a samo prowadzenie działań będzie się odbywało z zasady na szerokim froncie i niekiedy na oddzielnych, odosobnionych kierunkach. W takich więc warunkach nasycenie pola walki i wyposażenie walczących wojsk w duże ilości różnorodnej techniki bojowej i sprzętu technicznego będzie podstawowym czynnikiem wywierającym zasadniczy wpływ na zakres, sposoby i możliwości zabezpieczenia tyłowego.

Charakter współczesnych działań bojowych w decydujący sposób wpłynie również na rolę i miejsce tyłów w procesie zabezpieczenia tyłowego walczących wojsk. Ogólnie jest przecież wiadomo, że walka wymaga dużego zużycia środków materiałowych, zwłaszcza różnego rodzaju amunicji, materiałów pędnych i smarów oraz innych materiałów potrzebnych do żywienia pola walki, jak również szybkiej naprawy techniki bojowej oraz udzielania w porę pomocy medycznej porażonym i chorym.

Dlatego też zabezpieczenie tyłowe wojsk odgrywa istotną rolę w zapewnieniu pomyślnych warunków prowadzenia działań bojowych i winno ono stanowić ciągłą troskę dowódców, zastępców dowódców do spraw techniki i zaopatrzenia oraz szefów rodzajów wojsk i służb.

Organizacja zabezpieczenia tyłowego działań bojowych uzależniona jest od tak wielkiej ilości różnorodnych czynników, że bez dokładnej analizy każdego z nich nie można wypracować odpowiedniego wariantu rozwiązania. W każdej konkretnej sytuacji może być kilka wariantów rozwiązania, należy jednak wybrać wariant jak najbardziej optymalny i który w pełni zabezpieczy decyzję dowódcy pod względem tyłowym.

W niniejszym materiale zostały przedstawione ogólne zasady zabezpieczenia tyłowego dywizji w działaniach bojowych ze szczególnym uwzględnieniem takich zagadnień jak: organizacja tyłów, zabezpieczenie materiałowe, zabezpieczenie medyczne oraz dowodzenie tyłami. Jako podstawę do rozważań w zakresie zabezpieczenia tyłowego wojsk przyjęto warunki występujące w podstawowych rodzajach działań dywizji zmechanizowanej /pancernej/ jakimi są natarcie i obrona.

I. WARUNKI ORGANIZACJI I PRACY TYŁÓW DYWIZJI W DZIAŁANIACH BOJOWYCH

Wykonanie każdego konkretnego zadania bojowego przez dywizję poprzedza wypracowanie przez dowódcę dywizji /wspólnie ze sztabem/ decyzji.

Wypracowując decyzję dowódca dywizji /wspólnie ze sztabem/ winien przeanalizować i ocenić wszystkie czynniki mające zasadniczy wpływ na wykonanie otrzymanego zadania, a w tym również stan i możliwości zabezpieczenia tyłowego.

Na podstawie podjętej przez dowódcę dywizji decyzji z-ca dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia wypracowuje koncepcję zabezpieczenia tyłowego, a w ramach jej przyjmuje odpowiednio do ugrupowania wojsk organizację tyłów.

Właściwa w danych warunkach organizacja tyłów zapewnia oddziałom i pododdziałom tyłowym wykonanie zasadniczych zadań w zakresie zabezpieczenia materiałowego, technicznego i medycznego.

Przygotowanie tyłów do wykonania powyższych zadań osiąga się przez ich wysoki stopień ukompletowania /zgodnie z etatem czasu "W"/, doprowadzenie do pełnej sprawności posiadanego sprzętu technicznego, zgromadzenie nakazanych zapasów środków materiałowych oraz szkolenie stanu osobowego tyłów. Część z tych zadań winna być zrealizowana jeszcze w okresie pokoju, a pozostałe w czasie osiągnięcia przez dywizję wyższych stanów gotowości bojowej.

II. ORGANIZACJA TYŁÓW DYWIZJI W DZIAŁANIACH BOJOWYCH

1. Ugrupowanie i rozmieszczenie tyłów

Realizacja zadań związanych z zabezpieczeniem tyłowym, jak już wspomniano, zależy w dużej mierze od organizacji tyłów, a więc również od właściwego rozmieszczenia oddziałów i pododdziałów tyłowych w ugrupowaniu wojsk.

Rozmieszczenie tyłów dywizji w działaniach bojowych zależy od szeregu czynników, a mianowicie:

- roli, miejsca i zadania dywizji;
- stanu i możliwości dywizji;
- sposobu i charakteru działań;
- warunków terenowych i atmosferycznych.

W czasie prowadzenia działań bojowych przez dywizję jej tyły rozmieszczają się w dwóch rzutach, w wolnych przestrzeniach między elementami ugrupowania bojowego i za ugrupowaniem bojowym wojsk.

W skład pierwszego rzutu tyłów dywizji wchodzi te oddziały i pododdziały, które w pierwszej kolejności będą wykonywać zadania związane z zabezpieczeniem medycznym i technicznym, a w niektórych wypadkach i materiałowym.

Będą to więc oddziały i pododdziały remontowe/brem lub jego część/ i medyczne /bm/, a niekiedy również część transportu z batalionu zaopatrzenia /tzw. czołówka materiałowa dywizji/ z amunicją i paliwem.

Oddziały /pododdziały/ remontowe i medyczne wchodzące w skład pierwszego rzutu tyłów dywizji rozwijają się w samodzielnych rejonach i na kierunkach, na których przewiduje się większe ilości uszkodzonej techniki lub dużą ilość rannych i porażonych. Pododdziały transportowe z zapasami materiałowymi /czołówka materiałowa dywizji/ rozmieszcza się w ugrupowaniu zaopatrywanych oddziałów lub na kierunku ich działania.

W drugim rzucie rozmieszczają się pozostałe siły i środki tyłów dywizji, a mianowicie pozostałość batalionu zaopatrzenia /bez transportu wydzielonego dla czołówki/ oraz pozostałość batalionu remontowego. W rejonie drugiego rzutu tyłów dywizji rozmieszcza się z zasady tyłowe stanowisko dowodzenia /TSD/.

W wielu wypadkach w skład drugiego rzutu tyłów dywizji mogą wchodzić niezaangażowane w określonej sytuacji jednostki służby zdrowia jak np. przydzielony medyczny batalion wzmocnienia lub batalion medyczny dywizji/jeżeli przydzielony medyczny batalion wzmocnienia znajduje się w pierwszym rzucie/.

Rozmieszczenie oddziałów i pododdziałów wchodzących w skład tyłów dywizji winno odpowiadać następującym warunkom:

- rejon rozmieszczenia tyłów powinny być wybierane z dala od obiektów, które mogą być celem uderzeń BMR npla;
- powierzchnia rejonu rozmieszczenia powinna zapewniać wymagane rozśrodkowanie i maskowanie;
- warunki terenowe rejonu powinny zapewniać odpowiednią ilość dróg dla potrzeb tyłów, wykorzystanie naturalnych ukryć terenowych oraz odpowiednią organizację obrony i ochrony tyłów;

- rejon rozmieszczenia powinien znajdować się w pobliżu dróg dowozu i ewakuacji oraz posiadać pomyślne warunki sanitarno-epidemiczne i źródła wody nadające się dla celów konsumpcyjnych i technicznych.

Rozmieszczenie tyłów dywizji w poszczególnych rodzajach działań bojowych powinno odpowiadać zawsze zamiarowi walki oraz warunkom i specyfice działań w jakich będą prowadzone.

Stąd też rozmieszczenie tyłów dywizji w natarciu różni się w dość istotnym stopniu od rozmieszczenia tyłów dywizji w obronie, czy też innych rodzajów działań.

W położeniu wyjściowym do natarcia pierwszy rzut tyłów dywizji rozmieszcza się między pierwszym, a drugim rzutem dywizji tj. w odległości około 15 km od przedniego skraju. Drugi rzut tyłów dywizji i TSD rozmieszcza się za ugrupowaniem bojowym dywizji w odległości około 30 km od przedniego skraju obrony przeciwnika.

Dywizja znajdująca się w drugim rzucie lub odwodzie armii rozmieszcza swoje siły stosownie do swego położenia. Jeśli dywizja znajduje się w określonym rejonie ześrodkowania, to tyły jej będą ześrodkowane w tym rejonie, lub poza rejonem w odległości około 3-5 km.

W wypadku gdy dywizja wykonuje marsz w celu wyjścia na rubież wprowadzenia do walki, ugrupowanie marszowe tyłów powinno być dostosowane do ugrupowania marszowego dywizji /wojsk/, sposobu przegrupowania i zadania dywizji. Organizacja tyłów dywizji w marszu winna uwzględnić ich planowane rozmieszczenie na rubieży rozwinięcia dywizji. Analogicznie ugrupowanie tyłów stosuje się w marszu z przewidywaniem boju spotkaniowego. Wariantów ugrupowania tyłów w marszu może być wiele. Uzależnione to będzie od wielu czynników, które to będą miały wpływ na organizację tyłów /np.: wzmocnienie poszczególnych oddziałów siłami i środkami dywizyjnymi, przydzielanie pułkom przewidzianych w pierwszym rzucie transportu z paliwem, przegrupowanie całości tyłów na końcu kolumn po dwóch drogach itp./.

Podział tyłów dywizji w marszu każdorazowo zależy od ilości przydzielonych dróg i ugrupowania marszowego dywizji.

Ponieważ oddziały /pododdziały/ tyłowe nie mogą wykonywać zadań w marszu dlatego też muszą się zatrzymywać i rozwinać do pracy. Rozwinięcie może być częściowe lub całkowite i uwarunkowane to będzie tym, jakie zadania w tym czasie mają tyły do wykonania.

Ugrupowanie i rozmieszczenie tyłów dywizji w działaniach obronnych uzależnione jest głównie od ugrupowania obronnego dywizji.

Biorąc pod uwagę szerokość pasa obrony i głębokość ugrupowania bojowego dywizji, ugrupowanie tyłów dywizji w obronie będzie głębsze aniżeli w natarciu.

Pierwszy rzut tyłów dywizji będzie się rozmieszczał na tych samych zasadach co w natarciu.

Natomiast drugi rzut tyłów dywizji może być rozmieszczony w jednym lub dwóch rejonach w odległości około 30-40 km od przedniego skraju obrony za ugrupowaniem obronnym dywizji. W zależności od konkretnych warunków obrony w sposobach ugrupowania tyłów może zachodzić konieczność dokonywania pewnych odchyień od teoretycznych norm. Ponadto może wystąpić wiele możliwych do przyjęcia wariantów ugrupowania i rozmieszczenia tyłów.

Np. przy przejściu dywizji do obrony bezpośrednio z działań zaczepnych, ugrupowanie tyłów może pozostać pierwotne lub będzie wymagało niezbędnego przegrupowania stosownie do zmian w ugrupowaniu bojowym i w zadaniach dywizji.

W działaniach obronnych dywizji na szerokim froncie może zająć konieczność rozmieszczenia tyłów dywizji wszerek, a nie w głąb. Przyjęcie takiego ugrupowania zapewni pułkom pierwszego rzutu działającym na kierunkach właściwe zabezpieczenie tyłowe przez tyły dywizji.

Przy ugrupowaniu i rozmieszczeniu tyłów dywizji w obronie należy uwzględnić możliwość działania npla. Chodzi o to, by nie dopuścić do odcięcia tyłów od walczących wojsk, a jednocześnie zapewnić tyłom obronę i ochronę i pomoc w tym zakresie ze strony oddziałów liniowych.

Podczas prowadzenia działań bojowych w terenie leśnisto-bagnistym, w górach lub też zimą przy dużych opadach śniegu tak w natarciu jak i w obronie tyły dywizji rozmiesz-

czasie bliższych odległościach i wzdłuż istniejących dróg. Warunkiem przy określaniu głębokości tyłów w tych warunkach z jednej strony będzie głębokość ugrupowania bojowego, a z drugiej - czas pokonania odległości przez transport przy wykonywaniu dowozu i ewakuacji.

W wyżej wymienionych działaniach zachodzi więc konieczność rozmieszczenia tyłów dywizji na zmniejszonych odległościach aniżeli w działaniach w warunkach normalnych.

2. Przesunięcie tyłów

Przesunięcie tyłów dywizji obejmuje zmianę rejonu rozmieszczenia przy pokonaniu określonej odległości przez oddziały i pododdziały tyłowe oraz częściowe lub całkowite ich rozwinięcie w nowym rejonie.

Częstotliwość przemieszczenia tyłów dywizji zależy głównie od charakteru i stopnia manewrowości działań oraz zagrożenia przez nieprzyjaciela, jak również od wykonywanych zadań. Przesunięcie tyłów musi być dokonane terminowo, sprawnie i w miarę możliwie skrycie. Przy tym nie może ono powodować dłuższych przerw w zaopatrywaniu i obsłudze medycznej i technicznej wojsk. W warunkach współczesnych działań bojowych, terminowe przesunięcie tyłów zapobiega nadmiernemu wydłużeniu się ogniwa dowozu i ewakuacji oraz odcięciu tyłów od wojsk.

W natarciu tyły dywizji przesuwać się jeden lub dwa razy w ciągu doby, z takim wyliczeniem, aby ich odległość od zaopatrywanych wojsk nie przekraczała dwukrotnej odległości występującej przed rozpoczęciem działań.

Oddziały medyczne /bm lub mbw/ dywizji zajmują jeden rejon, z którego zabezpieczają walczące wojska aż do chwili ich zapełnienia porażonymi i chorymi.

W działaniach obronnych przemieszczenie tak pierwszego jak i drugiego rzutu tyłów dywizji może mieć miejsce w wypadku włamania się npla w głąb obrony i w warunkach kiedy zagraża to odcięciem tyłów od wojsk. Przesunięcie tyłów dywizji, a zwłaszcza batalionu zaopatrzenia i pododdziałów batalionu remontowego będzie się odbywało po dwóch drogach, natomiast batalionu medycznego /bm i mbw/ po jednej drodze.

Przesunięcie tyłów dywizji winno być należycie zorganizowane i w miarę możliwości poprzedzone rekonesansem dróg przemarszu i nowego rejonu rozmieszczenia.

Przesuwanie tyłów dywizji do nowego rejonu odbywa się w ustalonym ugrupowaniu marszowym. Na czele kolumny tyłowej przesuwa się tyłowe stanowisko dowodzenia lub dowództwo danego oddziału tyłowego. Między pododdziałami tyłowymi oraz poszczególnymi pojazdami utrzymuje się odstępy ustalone ogólnymi normami. W wypadku nagłej konieczności opuszczenia rejonu rozmieszczenia tyłów dywizji np. przy napadzie chemicznym, pożarze, napadzie jądrowym itp., poszczególne pododdziały, a nawet pojedyncze pojazdy wyjeżdżają z zagrożonego rejonu po wcześniej rozpoznanych i wyznaczonych drogach, kierując się do rejonu zapasowego.

Niezależnie od przeprowadzonego rekonesansu przed przesunięciem tyłów do nowego rejonu, zastępca dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia, szefowie służb i dowódcy oddziałów tyłowych są obowiązani do prowadzenia ciągłego rozpoznania tyłowego, które ma na celu ustalenie warunków terenowych wpływających na organizację i pracę tyłów, a przede wszystkim na możliwości organizacji obrony i ochrony.

3. Drogi dowozu i ewakuacji

Dla zapewnienia należytej realizacji dowozu i ewakuacji oraz stworzenia dogodnych warunków do przesunięcia tyłów, zachodzi konieczność wyznaczania i utrzymania dróg dowozu i ewakuacji. Przy ich wyznaczaniu należy wychodzić z przesłanek, że na kierunku działania każdego pułku pierwszorzutowego powinna znajdować się jedna droga, a zatem w pasie działania dywizji - nie mniej jak dwie dywizyjne drogi dowozu i ewakuacji i w miarę możliwości o nawierzchni twardej. Dla zapewnienia manewru transportem i środkami materiałowymi, poza dywizyjnymi drogami dowozu i ewakuacji wyznacza się drogi rokadowe. Jedna z nich winna przebiegać na wysokości drugiego rzutu tyłów pułków pierwszego rzutu dywizji, następna na wysokości stanowisk ogniowych artylerii. Drogi dowozu i ewakuacji oraz drogi rokadowe wyznacza się na całą głębokość zadania. W wypadku gdy pas działania dy-

wizji przecina większa przeszkoda wodna, to po obu jej brzegach w niewielkiej odległości wyznacza się drogi rokadowe, umożliwiające dokonywanie manewru transportem z zapasami materiałowymi w wypadku zniszczenia jednej z przepraw. Dywizji znajdującej się, w drugim rzucie armii dróg dowozu i ewakuacji nie wyznacza się, lecz korzysta ona z dróg dowozu i ewakuacji dywizji pierwszorzutowych.

Drogi dowozu i ewakuacji wybiera zastępca dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia związku taktycznego działającego w pierwszym rzucie wspólnie z szefem saperów, a odpowiednie wnioski w tym zakresie do zatwierdzenia przedstawia dcy dywizji. Wyboru tych dróg dokonuje się po przeprowadzeniu rekonosansu lub rozpoznaniu, na którym ustala się ich stan techniczny oraz potrzeby związane z regulacją ruchu.

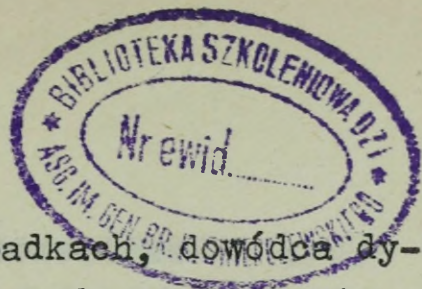
Utrzymanie dróg dowozu i ewakuacji w stanie umożliwiającym korzystanie z nich należy do wojsk inżynieryjno-saperskich. Regulacja ruchu na tych drogach oraz ich ochrona realizowane są siłami i środkami wydzielonymi przez dowódcę dywizji. Drogi wewnątrz rejonu rozmieszczenia tyłów są utrzymywane własnymi siłami i środkami.

4. Ochrona i obrona tyłów

We współczesnych warunkach prowadzenia działań bojowych, kiedy brak jest ciągłej linii frontu oraz istnieje duża możliwość oddziaływania nieprzyjaciela na tyły, ich zagrożenie znacznie wzrosło. Ten wzrost zagrożenia tyłów ze strony nieprzyjaciela został spowodowany między innymi tym, że nieprzyjaciel będzie dążył do osłabienia działania naszych wojsk przez zdeorganizowanie systemu zaopatrywania.

Stosowanie broni masowego rażenia lub nawet tylko zagrożenie jej użycia stawia przed tyłami dywizji szereg trudnych do rozwiązania problemów. Stan osobowy tyłów, a w szczególności batalionu zaopatrzenia stanowią głównie kierowcy, których zadaniem jest ciągły dowóz środków materiałowych do walczących oddziałów dywizji.

Do organizacji ochrony i obrony można więc wykorzystać tylko znikomą ilość stanu osobowego pozostałych oddziałów i podod-

działów tyłowych. W niektórych jednak wypadkach, dowódca dywizji może przydzielić pododdział żołnierzy do wykonywania prac przeładunkowych z jednoczesnym wykorzystaniem ich do ochrony i obrony tyłów.

W zakresie obrony biernej istnieją nieco większe możliwości tyłów dywizji. Wprawdzie tyły nie posiadają w swym wyposażeniu maszyn inżynierskich oraz sił do rozbudowy inżynierskiej, ale istnieje duża możliwość wykorzystania naturalnych warunków terenowych i dokonania odpowiedniego do potrzeb rozśrodkowania sił i środków.

Dogodnym terenem na rozmieszczenie tyłów jest teren o urozmaiconej rzeźbie, pokryty niedużymi kompleksami lasów i posiadający naturalne zbiorniki wodne. Mogą być również wykorzystane do rozmieszczenia tyłów osiedla murowane, gdyż ułatwiają one maskowanie i stanowią dobrą obronę przed klasycznymi środkami rażenia.

Organizując ochronę i obronę tyłów należy uwzględnić wszystkie możliwości dla stworzenia tyłom warunków do pracy i pomyślnego wykonania zadań w zakresie zabezpieczenia materiałowego, technicznego i medycznego wojsk.

W ugrupowaniu tyłów poszczególne pododdziały należy rozmieszczać z dala od prawdopodobnego głównego kierunku działania nieprzyjaciela oraz prawdopodobnych obiektów, na które może być użyta broń masowego rażenia.

Rozmieszczenie tyłów wewnątrz rejonu winno zapewnić dowodzenie i właściwą organizację pracy, a przy należywym ich rozśrodkowaniu uniemożliwić jednocześnie zniszczenie całości tyłów.

Powierzchnia rejonów rozmieszczenia tyłów dywizji może być różna, będzie to zależało od ugrupowania bojowego dywizji, warunków terenowych i atmosferycznych.

W zależności od ugrupowania i rozmieszczenia wielkość rejonu może wynosić dla:

- batalionu medycznego /nmw/ około 1 km²;
- batalionu remontowego około 1 km²;
- batalionu zaopatrzenia wraz z TSD około 20-25 km² /w rejonach wyjściowych i ześrodkowania nawet do 60 km²/.

Rozmieszczenie tyłów może się odbywać dwoma sposobami: gniazdowym i kierunkowo-przestrzennym. Uwarunkowane to jest czasem przebywania tyłów w danym rejonie rozmieszczenia.

Sposób kierunkowo-przestrzenny stosuje się przede wszystkim wtedy, gdy tyły w danym rejonie będą zatrzymane na krótki okres czasu, oraz gdy nie zachodzi potrzeba ich pełnego rozwinięcia. Polega on na tym, że w rejonie rozmieszczenia oddziały i pododdziały tyłowe ustawiają się kolumnami wzdłuż dróg po ich poboczach w ugrupowaniu marszowym. Powierzchnia rejonu rozmieszczenia uzależniona jest od ilości dróg w danym rejonie i dlatego może ona być większa niż przy gniazdowym sposobie rozmieszczenia tyłów. Główną zaletą tego sposobu jest łatwość i krótszy czas opuszczenia przez tyły zajmowany rejon. Sposób ten z zasady stosowany jest w natarciu oraz w czasie wykonywania długich odpoczynków. Sposób gniazdowy stosuje się wówczas, gdy oddziały i pododdziały tyłowe rozwija się do pracy na przeciąg dłuższego okresu czasu /rozwinięcie do zaopatrywania wojsk pod koniec dnia w natarciu, w działaniach obronnych/. Polega on na tym, że poszczególne pododdziały batalionu zaopatrzenia i batalionu remontowego oraz TSD rozwijają się grupami w odrębnych rejonach, oddalonych od siebie do 2 km. Powierzchnia rejonu rozmieszczenia dla każdej z takich grup wynosi 4-5 km². W rejonie rozmieszczenia drugiego rzutu tyłów dywizji mogą być organizowane następujące grupy:

- transport z zapasami amunicji;
- transport z zapasami mps;
- transport z zapasami żywności, umundurowaniem, piekarnia polowa, łaźnia polowa i warsztat szewsko-krawiecki;
- transport ze sprzętem technicznym;
- część /pozostałość/ batalionu remontowego;
- tyłowe stanowisko dowodzenia /TSD/.

W wypadku, gdy całość drugiego rzutu rozwija się w jednym rejonie transport z amunicją i mps, ze względu na dużą jego ilość oraz wrażliwość tych materiałów może być dzielony na dwie grupy każdy.

Przy zakładanej ilości 6-8 grup obszar rejonu rozmieszczenia drugiego rzutu dywizji może wynosić 25-30 km².

Ponadto, gdy w rejonie rozmieszczenia tyłów występują obszary nieprzydatne do rozmieszczenia, wielkość rejonu może odpowiednio wzrosnąć. Dodatnią stroną tego sposobu rozmieszczenia jest to, że zapewnia on lepsze warunki do pracy oraz ułatwia organizację obrony i ochrony. Ujemną stroną jest natomiast dłuższy czas potrzebny na rozwinięcie i zwinięcie tyłów.

W wielu sytuacjach, a zwłaszcza w obronie może być stosowany system mieszany. Część tyłów będzie rozwinięta i zaangażowana w zaopatrywanie, a druga część ustawiona w kolumnach w gotowości do przegrupowania do nowego rejonu.

Organizatorem ochrony i obrony tyłów dywizji jest zastępca dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia. Bezpośrednio za bezpieczeństwo podległych oddziałów /pododdziałów/ tyłowych odpowiadają ich dowódcy.

Zastępca dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia organizując ochronę i obronę musi uwzględnić planowane przedsięwzięcia sztabu dywizji w tym zakresie, a przede wszystkim przyjęty system powiadamiania i alarmowania wojsk, działania służby porządkowo-ochronnej na drogach oraz przedsięwzięcia obrony przed bronią masowego rażenia oraz organizację grup awaryjno-ratunkowych.

Zastępca dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia określa przedsięwzięcia, które mają być realizowane przez oddziały i pododdziały tyłowe, określa jakie należy wykonywać prace ziemne, wydziela w miarę możliwości sprzęt i materiały inżynieryjno-saperskie, ustala ilość posterunków i patroli ochronnych w poszczególnych oddziałach i pododdziałach tyłowych.

Dowódcy oddziałów i pododdziałów tyłowych, organizując ochronę i obronę oraz zabezpieczenie przeciwpożarowe ustalają w konkretnej sytuacji miejsce posterunków, patroli, stanowisk obronnych oraz dzielą pododdziały na drużyny bojowe i stawiają zadania dla wykonawców.

III. ORGANIZACJA ZABEZPIECZENIA MATERIAŁOWEGO DYWIZJI W DZIAŁANIACH BOJOWYCH

1. Potrzeby materiałowe

Zabezpieczenie materiałowe wojsk w działaniach bojowych jest jednym z podstawowych zadań tyłów.

Zabezpieczenie materiałowe osiąga się przez właściwe ustalenie potrzeb i ich terminowe zaspokojenie.

Wysokość potrzeb materiałowych ustala się na podstawie:

- stanu zapasów środków materiałowych w oddziałach i tyłach dywizji w chwili otrzymania zadania bojowego;
- nakazanej wysokości zapasów na rozpoczęcie działań bojowych;
- wysokości zapasów, jaką należy posiadać do zakończenia wykonywanego działania.

Stan zapasów środków materiałowych w chwili otrzymanego zadania bojowego przez dywizję zależy głównie od warunków, w jakich dywizja przechodzi do walki. Jeżeli dywizja wchodzi do działań bojowych w początkowym okresie wojny lub od kilku dni nie brała aktywnego udziału w walkach będąc np. w drugim rzucie /rejonie wyjściowym ponad 8 godzin/, to zwykle będzie dobrze zaopatrzona w środki materiałowe, do pełnych zapasów ruchomych włącznie, a nawet może posiadać doraźne zapasy paliwa i żywności.

W wypadku przejścia dywizji do natarcia bezpośrednio po wykonaniu marszu na dużą odległość, to może ona posiadać znaczne braki w materiałach pędnych, amunicji przeciwlotniczej i żywności.

W wypadku przejścia dywizji^z natarcia do obrony, stan posiadanych przez nią zapasów materiałowych może być różny, a z reguły będzie poniżej ustalonych zapasów ruchomych.

Analogiczna sytuacja materiałowa będzie również i wówczas, kiedy dywizja przechodzi do natarcia w warunkach bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem /działań obronnych/.

Określenie wysokości zapasów, jakie należy posiadać na początek działania bojowego /natarcia lub obrony/, zależy od kompetencji wyższego szczebla dowodzenia i uzależnione jest od:

- zadania bojowego otrzymanego przez dywizję;
- możliwości szczebla zaopatrującego /armii/ w zakresie zaopatrywania;
- czasu przeznaczanego na zgromadzenie zapasów.

Biorąc pod uwagę charakter otrzymanego zadania bojowego i warunki w jakich ono będzie prowadzone można określić przybliżoną wysokość potrzeb materiałowych dla dywizji, które należy zgromadzić na początek walki. Z zasady należy dążyć do zgromadzenia pełnych zapasów ruchomych oraz takiej ilości zapasów amunicji artyleryjskiej na SO, jaka może być zużyta na ogniowe przygotowanie i wsparcie ataku w natarciu do czasu zmiany stanowisk ogniowych artylerii.

W przypadku gdy przewiduje się duże zużycie amunicji przy niskim tempie natarcia, lub gdy zachodzi prawdopodobieństwo dłuższych przerw w dowozie środków materiałowych podyktowane brakiem transportu, niekorzystnymi warunkami eksploatacyjnymi i technicznymi, mogą być gromadzone zapasy doraźne nie tylko na SO, ale w tyłach oddziałów i dywizji. W tych wypadkach gromadzone zapasy doraźne z uwagi na ograniczone możliwości transportowe będą składowane na ziemi.

W trudnych sytuacjach armia może przydzielić dywizji na czas wykonania zadania określoną ilość zapasów doraźnych wraz z transportem.

W zależności od warunków przejścia dywizji do działań, czas przeznaczony na organizację zabezpieczenia tyłowego może być bardzo zróżnicowany.

Od posiadanego czasu jakim dysponuje dywizja uzależnione więc będą możliwości tyłów dywizyjnych i armijnych m.in. w zakresie zgromadzenia potrzebnych ilości środków materiałowych.

Podstawowym czynnikiem decydującym o potrzebach materiałowych jest zużycie środków materiałowych niezbędnych do "żywienia" pola walki.

Wysokość zużycia środków materiałowych w działaniach bojowych dywizji zależy między innymi od charakteru zadania bojowego, stosowanych środków walki, posiadanych sił i środków, działania nieprzyjaciela i warunków atmosferycznych. Wzajemne uwarunkowanie wyżej wymienionych czynników i różny stopień ich oddziaływania w różnych sytuacjach, niezmiernie utrudnia ustalenie stałych norm zużycia środków materiałowych. Dla potrzeb planowania przyjmuje się uzyskane na podstawie teoretycznych rozważań orientacyjne dobowe zużycie środków materiałowych, które przedstawia się następująco:

Rodzaj zaopatrzenia	W natarciu		W obronie	
	Z użyciem broni jądrowej /w jk/	Bez użycia broni jądrowej /w jk/	Z użyciem broni jądrowej /w jk/	Bez użycia broni jądrowej /w jk/
Strzelecka	0,3-0,5	0,4-0,6	0,3-0,5	0,4-0,6
Moździerzowa	1,0-1,5	1,5-2,0	0,5-0,7	0,7-1,0
Artyleryjska do ognia pośredniego	1,2-2,0	2,0-2,5	0,8-1,2	1,0-1,5
Art. ppanc	0,5-0,7	0,6-1,0	0,6-0,9	0,8-1,2
PPK	0,5-0,7	0,6-1,0	0,8-1,2	1,2-1,6
Plot	0,5-0,8	0,7-1,0	0,6-0,9	0,8-1,2
Czołgowa	0,6-0,8	0,7-1,0	0,6-0,8	0,8-1,2
Benzyna samochodowa	0,3-0,4	0,25-0,35	0,2-0,4	0,2-0,4
Olej napędowy	0,4-0,6	0,3-0,5	0,3-0,5	0,25-0,4

amunicja

mps

Podane wyżej normy zużycia amunicji i mps dotyczą dywizji nacierającej na głównym kierunku uderzenia armii w pierwszym dniu operacji oraz dywizji broniącej się na głównym kierunku armii. Zużycie amunicji w następnych dniach szczególnie natarcia jest w reguły znacznie niższe niż w pierwszym dniu. Dotyczy to zwłaszcza amunicji artyleryjskiej i moździerzowej, której zużycie nie przekracza 1,0 jo. W dywizji znajdującej się w drugim rzucie /odwodzie/ armii, do czasu jej wprowadzenia do walki, zużywana będzie głównie amunicja plot.

W niektórych wypadkach do ogniowego przygotowania i wsparcia natarcia może być użyta cała artyleria dywizji drugiego rzutu lub jej część. Zużycie amunicji artyleryjskiej w takich warunkach będzie się kształtować stosownie do wykonywanych zadań ogniowych. Jeśli natomiast dywizja drugorzutowa wykonywać będzie przeciwuderzenie lub uderzenie przed przedni skraj, zużycie amunicji artyleryjskiej, czołgowej i materiałów pędnych znacznie wzrośnie.

Poważny wpływ na zużycie środków materiałowych wywiera broń masowego rażenia. W wypadku jej stosowania, staje się ona głównym środkiem rażenia, natomiast artyleria klasyczna spełniać będzie rolę pomocniczą. W takich warunkach zużycie amunicji, zwłaszcza artyleryjskiej, znacznie się obniży.

W warunkach stosowania BMR wzrasta manewrowość działań, co powoduje wzrost zużycia paliwa, a w szczególności oleju napędowego. W działaniach bojowych, poza amunicją, mps i żywnością zużywa się również znaczne ilości części zamiennych do czołgów, transporterów i samochodów, materiałów chemicznych i inżynieryjno-saperskich.

Przy planowaniu można przyjąć, że zużycie tych materiałów będzie wynosić średnio 10-15% ogólnego tonażu zużywanych podstawowych środków materiałowych.

Zużycie innych materiałów uzależnione będzie od warunków szczególnych w jakich prowadzone będą działania bojowe.

Np. w czasie zimy wzrosną potrzeby wojsk w zakresie środków leczniczych, opału i ciepłego umundurowania.

Poza bieżącym zużyciem należy się liczyć ze stratami materiałowymi powstałymi na skutek oddziaływania nieprzyjaciela na wojska i tyły. Straty te z zasady będą znaczne w warunkach stosowania BMR /np. żywność jest bardzo wrażliwa na oddziaływanie broni jądrowej, chemicznej i biologicznej/.

Stan ukompletowania dywizji w stanie osobowym wywiera poważny wpływ na wysokość zużycia, ale tylko niektórych rodzajów zaopatrzenia, takich jak: żywność oraz materiały i sprzęt przeznaczone do zabezpieczenia warunków bytowych ludzi. Wysokość zapasów jakie należy posiadać w dywizji pod koniec dnia walki, zależy od zadania bojowego w dniu następnym oraz od możliwości uzupełnienia zapasów środków materiałowych przez tyły armii.

Gdy dywizja po wykonaniu zadania dnia przechodzi do drugiego rzutu lub odwodu armii, stan jej zapasów w końcu dnia może ulec znacznemu obniżeniu w stosunku do normy, a odtworzenie ich może być dokonane w czasie odtwarzania jej gotowości bojowej.

2. Organizacja zaopatrywania

Bezpośrednia odpowiedzialność za zaopatrywanie wojsk w środki materiałowe, sprzęt oraz różne niezbędne materiały ponoszą dowódcy wszystkich szczebli, bowiem dowódca stawia zadanie bojowe i ma obowiązek zapewnić niezbędne środki do jego realizacji.

Stąd też powszechnie jest znana zasada: "Kto stawia zadania, ten również zapewnia środki materiałowe do ich wykonania".

Szczebel nadrzędny ponosi zawsze odpowiedzialność za zaopatrywanie szczebla podległego. Zagadnieniem tym z ramienia dowódcy zajmuje się zastępca dowódcy d/s techniki i zaopatrzenia.

Organizatorem zaopatrywania dywizji, niezależnie z jakich źródeł to się będzie odbywać, jest armia.

Właściwe służby zaopatrywania i obsługi armii organizują zaopatrywanie dywizji bez względu na warunki organizacji działań bojowych. W wypadku gdy dywizja podlega

bezpośrednio dowódcy frontu organizacją zaopatrywania zajmują się poszczególne służby frontu.

Stosownie do tej zasady, dywizja ponosi pełną odpowiedzialność za organizację zaopatrywania wchodzących w jej skład oddziałów.

Oddziały /pododdziały/ przydzielone do dywizji na okres wykonywania zadania, które nie mogą otrzymywać zaopatrywania z tyłów własnych związków taktycznych, powinny być zaopatrywane w środki materiałowe z tyłów dywizji, na korzyść której działają.

Uzupełnianie zapasów na szczeblu dywizji może się odbywać z następujących źródeł:

- z polowych składów armii /frontu/;
- z wojskowych i cywilnych składów stacjonarnych^{na};
- ze stacji i portów /przystani/ załadowczych;
- z zasobów miejscowych;
- ze zdobyczy wojennej.

Zasadniczym i podstawowym źródłem zaopatrzenia, a w niektórych wypadkach jedynym, są składy polowe armii. Pozostałe źródła zaopatrzenia są źródłami pomocniczymi chociaż w określonych okolicznościach mogą odgrywać poważną rolę w systemie zaopatrywania.

Wojskowe i cywilne składy stacjonarne, rozmieszczone na terenie własnego lub zaprzyjaźnionego kraju, w początkowym okresie wojny będą również spełniać rolę zasadniczych źródeł zaopatrzenia.

Cechą ujemną zaopatrywania przez w/w składy jest to, że poszczególne rodzaje zaopatrzenia mieszczą się w większości wypadków w odrębnych składach rozmieszczonych od siebie w odległości kilkudziesięciu km, a tym samym niejednokrotnie z dala od rejonu działania dywizji.

W początkowym okresie wojny w czasie przemarszu dywizji do rejonu działań bojowych zaopatrywanie jej oddziałów może się odbywać również z zapasów wydzielonych przez front dla armii, a znajdujących się na stacjach kolejowych lub w portach /przystaniach/.

Wykorzystywanie przez dywizję ^{jako} źródeł zaopatrzenia zasobów miejscowych będzie możliwe wówczas, kiedy dany teren będzie zasobny w potrzebne środki materiałowe /np. żywność/, oraz gdy zezwoli czas na ich eksploatację. W natarciu dywizja dysponuje mniejszymi niż w obronie możliwościami wykorzystania zasobów miejscowych z uwagi na duże tempo działań wojsk.

Z zapasów miejscowych dywizja może wykorzystywać produkty żywnościowe ~~takie~~ jak np. ziemniaki, warzywa i mięso oraz materiały budowlane i opał. W działaniach obronnych poza żywnością dywizja będzie wykorzystywać materiały budowlane /drewno/ niezbędne do rozbudowy obrony oraz niektóre zakłady przetwórcze i usługowe, jak np. młyny, piekarnie, rzeźnia, pralnie, łaźnie itp. Sposób wykorzystania materiałów oraz urządzeń przetwórczych i usługowych z zasobów miejscowych każdorazowo dla dywizji określa zastępca do spraw techniki i zaopatrzenia szczebla zaopatrującego.

W czasie prowadzenia działań bojowych dywizja może również korzystać z materiałów i sprzętu wojskowego pochodzącego ze zdobyczy wojennej, który w pewnej ilości i za zgodą wyższego organu zaopatrującego może być wykorzystywany do zaopatrywania własnych oddziałów.

Materiały uzyskane ze zdobyczy takie jak żywność, paliwo, materiały i sprzęt sanitarny, pościel, bielizna itp. mogą stanowić ważne źródło pokrycia bieżących potrzeb. Straty powstałe w transporcie tyłowym również mogą być uzupełniane ze zdobyczy wojennych.

Oprócz w/w źródeł zaopatrzenia istnieje jeszcze możliwość pokrycia potrzeb materiałowych ze zbiórki pozostawionego na polu walki własnego sprzętu i mienia oraz demontażu części zamiennych, zespołów i mechanizmów z techniki bojowej i sprzętu technicznego nie nadającego się do naprawy.

W trakcie realizacji zaopatrywania wojsk należy dążyć do racjonalnego rozdziału posiadanych zapasów środków materiałowych i ustalenie właściwej kolejności zaopatrywania oddziałów dywizji biorąc pod uwagę stopień ważności wykonywanych przez nie zadań. Gdy posiadane w tyłach dywizji zapasy

materiałów stanowią pełne zapasy ruchome sprawa jest prosta, uzupełnia się wówczas zapasy w oddziałach do pełnych norm. Jednak bardzo często potrzeby oddziałów przekraczają możliwości ich pokrycia przez tyły dywizji. W takim wypadku w pierwszej kolejności i najwięcej zapasów należy przydzielić tym oddziałom, które wykonują główne zadanie i przewiduje się dla nich największe zużycie środków materiałowych.

Dla dokonania właściwego rozdziału zapasów środków materiałowych niezbędna jest znajomość zamiaru /decyzji/ dowódcy dywizji oraz stałe orientowanie się w sytuacji taktycznej i tyłowej. Uzupełnianie zapasów w dywizji przez tyły armii odbywa się 1-2 razy na dobę.

Zaspakajanie potrzeb materiałowych dywizji dokonuje się przez dowódz organizowany przez armię /front/ i z wyznaczonych źródeł zaopatrzenia. W sytuacjach skomplikowanych i przy istniejących przerwach w dowozie z armii zastępca dowódcy armii do spraw techniki i zaopatrzenia może nakazać dokonanie manewru środków materiałowych z jednej dywizji do drugiej. Analogiczny manewr zapasami materiałowymi może być dokonywany również między oddziałami dywizji na polecenie zastępcy dowódcy dywizji do spraw techniki i zaopatrzenia.

Istotną rolę w systemie zaopatrywania wojsk tak w obronie jak i natarciu spełniają tzw. czołówki materiałowe. Dywizyjna czołówka materiałowa czyli wydzielona z batalionu zaopatrzenia określona ilość samochodów wraz ze środkami materiałowymi, wysunięta zazwyczaj zostaje na kierunek działania jednego z pułków pierwszego rzutu i rozmieszczona w pierwszym rzucie tyłów dywizji. Celowość organizowania czołówki jest uzasadniona wówczas, gdy przewiduje się stosunkowo duże zużycie materiałów zwłaszcza amunicji i paliwa. Czołówki umożliwiają skrócenie czasu zaopatrywania wojsk, a jednocześnie są formą rozśrodkowania zapasów dywizyjnych.

Tworzenie czołówek materiałowych od zapasów do-
raźnych różni się tym, że pozostaje ona w dyspozycji zastępcy dowódcy dywizji do spraw techniki i zaopatrzenia i w razie potrzeby może on ją zmanewrować do określonego oddziału lub na określony kierunek.

3. Organizacja dowozu środków materiałowych

Ciągłe i nieprzerwane zaopatrywanie walczących wojsk w to wszystko, co jest im niezbędne do życia i prowadzenia walki jest możliwe poprzez zapewnienie ciągłego dowozu środków materiałowych i różnego rodzaju sprzętu. Ciągły i terminowy dowóz stanowi więc podstawę zaopatrywania wojsk i jest jednym z podstawowych zadań stojących do wykonania przed tyłami dywizji. Realizacja dowozu, a w tym wykorzystanie transportu tyłowego, będzie wpływała z warunków w jakich będą prowadzone współczesne działania bojowe i z właściwości charakterystycznych dla danego rodzaju walki. Podstawowa zasada dowozu określa, że szczebel wyższy jest w pełni odpowiedzialny za organizację terminowego dowozu do szczebla niższego bez względu na to czyim transportem ten dowóz się odbywa. Z zasady tej wynika konieczność proporcjonalnego rozkładania wysiłku na transport różnych szczebli organizacyjnych. Jednak w natarciu te proporcje kształtują się nieco inaczej aniżeli w działaniach obronnych. Ogólnie przyjmuje się, że do oddziałów i związków taktycznych prowadzących natarcie, całość lub większą część środków materiałowych powinna być dostarczona transportem szczebla wyższego. Wynika to stąd, że w czasie natarcia, przesuwanie się wojsk i tyłów do przodu wydłuża ramię dowozu. Ponadto główny wysiłek tyłów armii zawsze skoncentrowany będzie na zabezpieczenie dywizji wykonującej główne zadanie, a dywizji na zabezpieczenie pułku działającego na głównym kierunku uderzenia.

W działaniach obronnych dywizja będzie z reguły pobierać własnym transportem większą część potrzebnych środków materiałowych, a w wielu wypadkach nawet całość.

W natarciu dywizji występuje ścisła zależność między dowozem a przesunięciem tyłów. W warunkach wysokiego tempa natarcia wojsk, transport samochodowy dowożący środki materiałowe do oddziałów z zasady nie powraca do rejonu, z którego rozpoczął dowóz.

Oznacza to, że opróżniony transport po dokonaniu dowozu jest kierowany do nowego rejonu rozmieszczenia drugiego rzutu tyłów dywizji.

We wszystkich rodzajach działań obowiązuje zasada powiązania dowozu z ewakuacją, która wyraża się w wykorzystaniu opróżnionego, powracającego transportu do ewakuacji rannych i uszkodzonego sprzętu. Zasada ścisłego powiązania dowozu z ewakuacją w działaniach obronnych musi być bardziej rygorystycznie przestrzegana niż w natarciu. W natarciu tyły przesuwają się do przodu w ślad za nacierającymi wojskami i zbliżają się do rejonu /rubieży/, w którym zaistniały straty sanitarne i techniczne. W obronie proces ten przebiega odwrotnie. Poza tym ewakuacja porażonych w obronie na zagrożonych kierunkach nabiera szczególnego znaczenia zwłaszcza w warunkach ograniczonych możliwości transportu sanitarnego i dużej ilości porażonych w rejonie, który w niedługim czasie może być opanowany przez nieprzyjaciela.

Dlatego też by zrekompensować brak czasu na ewakuację należy zaangażować jak najwięcej środków transportowych, tak sanitarnych jak i transportu ogólnego przeznaczenia.

Podstawowym rodzajem transportu wykorzystywanym do dowozu i ewakuacji na szczeblu dywizji jest transport samochodowy. Składa się on w przeważającej części z samochodów ciężarowo-transportowych oraz cystern /na paliwo i wodę/ i przyczep samochodowych. W sytuacjach, gdy brak jest transportu tyłowego, za zgodą dowódcy dywizji do dowozu amunicji można wykorzystywać nawet wozy bojowe.

W działaniach bojowych dywizji może też mieć miejsce wykorzystanie i innych rodzajów transportu jak np. lotniczego szczególnie w warunkach, gdy nie ma możliwości wykonania dowozu innym rodzajem transportu, lub gdy czas na organizację dowozu jest bardzo ograniczony. Taka sytuacja może mieć miejsce wówczas, gdy dywizja działa na samodzielnym kierunku z dala od źródeł zaopatrywania, w okrążeniu, lub gdy zniszczone są przeprawy na dużych przeszkodach wodnych. W działaniach obronnych oraz w początkowym okresie wojny istnieją jeszcze możliwości wykorzystania w dowozie do dywizji transportu kolejowego i transportu wodnego śródlądowego.

Wielkość dowozu i potrzeby środków materiałowych na szczeblu dywizji ustala się na podstawie:

- stanu zapasów w oddziałach i tyłach dywizji jakie należy zgromadzić na początek działań;
- przewidywanego zużycia środków materiałowych w czasie walki;
- ilości środków materiałowych, które zgodnie z zarządzeniem zastępcy dowódcy armii do spraw techniki i zaopatrzenia winny pozostać w dywizji po zakończeniu działań. Różne będą potrzeby materiałowe dywizji w różnych poszczególnych rodzajach działań. Stąd też i wielkość dowozu kształtować się będzie odpowiednio do potrzeb. Wielkość dowozu środków materiałowych określa zastępca dowódcy dywizji do spraw techniki i zaopatrzenia wspólnie z kwatermistrzem, szefem służb technicznych i szefem służby zdrowia.

Na podstawie ustalonych wielkości dowozu i możliwości przewozowych posiadanego transportu zastępca dowódcy dywizji do spraw techniki i zaopatrzenia przyjmuje odpowiednią organizację /koncepcję/ dowozu.

Możliwości przewozowe transportu określa się na podstawie:

- stanu ilościowego i sprawności technicznej samochodów i przyczep w batalionie zaopatrzenia;
- odległości dowozu;
- dopuszczalnego przebiegu transportu w ciągu doby;
- stanu dróg;
- warunków^w atmosferycznych i pory dnia.

Ponadto uwzględnia się również stopień oddziaływania nieprzyjaciela na kolumny transportowe wykonujące dowóz.

Przy kalkulacji możliwości przewozowych uwzględnia się tylko transport /samochody i przyczepy/ technicznie sprawne, a praktyczną ładowność ustala się na podstawie współczynników zdolności załadowniczych.

Przebieg transportu w ciągu doby jest uzależniony od stanu sprawności technicznej transportu, wykształcenia kierowców, stanu dróg oraz czasu potrzebnego na załadunek. Przeciętnie przyjmuje się dla transportu dywizyjnego przebieg około 150 km/dobę, przy promieniu dowozu do 50 km.

Transport batalionu zaopatrzenia jednorazowo może podjąć około 1000 ton ładunków/w tym materiałów pędnych i smarów 280 ton/.

Na podstawie różnych rozważań teoretycznych wynika, że dowóz do oddziałów dywizji w ciągu pierwszego dnia walki wynosi około 900-1000 ton różnych środków materiałowych, w następnych dniach wielkości te ulegają zmniejszeniu nawet do 50%.

Na podstawie powyższych danych wydaje się pozornie, że transport dywizyjny jest w stanie zapewnić dowóz do oddziałów dywizji potrzebnych ilości środków materiałowych. W rzeczywistości jest jednak inaczej.

Mało jest prawdopodobne aby do dowozu można było wykorzystać 100% transportu dywizyjnego. Składają się na to różne przyczyny, a mianowicie:

- nierównomierność zużycia i dowozu poszczególnych rodzajów zaopatrzenia powoduje utrzymywanie zapasów na transportach, których dowóz w danej sytuacji jest zbędny;
- niesprawność techniczna części transportu;
- konieczność utrzymania rezerwy wolnego transportu;
- przyjmowanie na transport dywizji zapasów dostarczonych przez armię;
- konieczność przekazania części opróżnionego transportu do ewakuacji rannych;
- warunki terenowe.

Konfrontując możliwości i potrzeby przewozowe należy dążyć do zwiększenia możliwości transportowych tyłów dywizji przez zwiększenie dobowego przebiegu samochodów, zastosowania mechanizacji prac przeładunkowych, wymiennosc transportu oraz przez pomijanie w dowozie niektórych szczebli zaopatrywania w celu skrócenia czasu pracy transportu.

Jednym z podstawowych problemów tyłowego zabezpieczenia działań bojowych jest utrzymanie ciągłości i zapewnienie terminowości dowozu do oddziałów dywizji. Realne to jest do osiągnięcia tylko wtedy, gdy zastępca do spraw techniki i zaopatrzenia śledzi za rozwojem sytuacji bojowej i tyłowej na polu walki i wyciąga z niej należyte wnioski.

Zachowanie ciągłości dowozu polega na niedopuszczeniu do zaistnienia dłuższych przerw w dowozie do walczących oddziałów. Przerwy w dowozie mogą powstać z różnych przyczyn np. takich jak: działanie grup dywersyjnych w rejonach przez które przebiegają drogi dowozu i ewakuacji, zniszczenie przepraw na przeszkodach wodnych, zniszczenie transportu tyłowego dywizji oraz opóźnienie dostaw z wyższego szczebla zaopatrzącego. W danych przypadkach należy dążyć do szybkiego usunięcia tych przyczyn własnymi siłami, a jeśli te są niewystarczające - zwrócić się o pomoc do dowódcy dywizji lub do zastępcy dowódcy armii do spraw techniki i zaopatrzenia.

Terminowość dowozu wiąże się ściśle z zachowaniem ciągłości dowozu. Zastępca do spraw techniki i zaopatrzenia nie powinien biernie oczekiwać na meldunki z oddziałów dywizji, lecz na podstawie własnych przewidywań organizować dowóz środków materiałowych. Dowóz do oddziałów dywizji winien być dokonany w takim czasie, aby środki materiałowe nie były dostarczone zbyt późno do oddziału, ponieważ stan taki mógłby spowodować opóźnienie wykonania zadania. Przedwczesne wykonanie dowozu również jest niepożądane, a to z tego względu, że odbiorca może nie posiadać opróżnionego w danej chwili transportu. W takim przypadku należy postąpić stosownie do zaistniałej sytuacji i posiadanych możliwości. Rozwiązań w tym zakresie jest kilka, a mianowicie:

- a/ skierowanie transportu do innego oddziału;
- b/ skierowanie transportu bezpośrednio do pododdziałów /za zgodą zastępcy do spraw techniki i zaopatrzenia dywizji/;
 - przydzielenie oddziałowi środków materiałowych wraz z transportem jako zapasy doraźne;
 - rozładunek zapasów na ziemię.

Przy dowozie środków materiałowych z armii do dywizji w początkowym okresie wojny i w działaniach obronnych dywizji będzie dość często stosowany system pomijania pośrednich szczebli i zaopatrywania. W takich przypadkach ze strony zastępców do spraw techniki i zaopatrzenia dywizji i pułków konieczne będą przedsięwzięcia organizacyjne mające na celu doprowadzenie w oznaczony rejon kolumn transportowych armii

oraz dokonywanie częściowego przeładunku dla tworzenia kolumn transportowych z niezbędnym ładunkiem przeznaczonym dla poszczególnych oddziałów. Za wykonanie dowozu zgodnie z zarządzeniem dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia danego szczebla bezpośrednio odpowiedzialni są dowódcy oddziałów /pododdziałów/ transportowych.

Dowódca oddziału transportowego przed wykonaniem dowozu winien przekazać podległym dowódcom pododdziałów /kolumn/ szczegółowe wytyczne dotyczące organizacji dowozu.

IV. ORGANIZACJA ZABEZPIECZENIA MEDYCZNEGO

Zabezpieczenie medyczne organizuje się w celu zachowania zdolności bojowej i utrzymania odpowiedniego stanu zdrowotnego wojsk, zapobieżenia powstawania i szerzenia się chorób w oddziałach, udzielania we właściwym czasie pomocy medycznej porażonym i chorym, szybkiego ich wyleczenia i umożliwienia im powrotu do szeregów bojowych.

Zabezpieczenie medyczne dywizji w działaniach bojowych organizuje się zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami. Wymaga ono każdorazowo od służby zdrowia dywizji odpowiednich przedsięwzięć odpowiadających określonym warunkom, występujących w poszczególnych rodzajach działań.

1. Straty sanitarne

Wielkość strat sanitarnych w działaniach bojowych zależy przede wszystkim od rodzajów stosowanych środków rażenia przez nieprzyjaciela, stopnia odporności własnych wojsk na uderzenia przeciwnika, charakteru prowadzonych działań bojowych, warunków terenowych i meteorologicznych, rozbudowy inżynieryjnej, ugrupowania i wyszkolenia wojsk oraz stanu i możliwości oddziałów i pododdziałów służby zdrowia. Podczas działań bojowych straty sanitarne na polu walki powstają nierównomiernie co do ilości tak w czasie jak i przestrzeni, a wysokość strat sanitarnych od broni klasycznej często będzie nieproporcjonalna w stosunku do strat broni masowego rażenia. Ponadto procentowy udział strat sanitarnych będzie różny dla różnych oddziałów

wynikający z wykonywanego przez nie zadania i ich miejsca w ugrupowaniu bojowym. W okresie organizacji działań zaczepnych najwyższe straty sanitarne od broni jądrowej mogą wystąpić nie w oddziałach znajdujących się bezpośrednio w styczności z nplem, lecz w oddziałach znajdujących się w rejonach wyjściowych /środkowania/ lub w trakcie wprowadzenia ich do walki. W czasie prowadzenia działań bojowych tak w natarciu jak i w obronie największe straty będą w oddziałach działających na głównych kierunkach uderzenia i wysiłku /w obronie/ oraz na kierunkach kontrataków /przeciwuderzeń/ własnych i nieprzyjaciela. Jeśli chodzi o straty sanitarne od broni klasycznej, to będą one najwyższe w natarciu i w czasie przełamywania kolejnych rubieży obronnych nieprzyjaciela oraz w czasie forsowania szerokich przeszkód wodnych.

W działaniach obronnych straty od broni klasycznej z zasady będą mniejsze. Wynika to stąd, że w obronie jest szerszy pas i głębszy pas działania wojsk, bardziej rozbudowane są ukrycia dla wojsk oraz elementy ugrupowania bojowego są bardziej rozśrodkowane aniżeli w natarciu.

Na podstawie doświadczeń z drugiej wojny światowej i dotychczasowych teoretycznych rozważań oraz poglądów przedstawicieli służby zdrowia można przyjąć, że:

a/ wysokość strat /od stanu etatowego/ dywizji w ciągu doby walki wynosi:

- straty ogólne	- 6,5 - 15%;
- straty bezpowrotne	- 2,5 - 5%;
- straty sanitarne	- 4 - 10%;

Z przewidywanych strat w dywizji ponoszą w 70-75% oddziały walczące, a 25-30% jednostki zabezpieczenia i obsługi.

Ze względu na stopień porażenia, przewiduje się, że ciężko poszkodowanych będzie około 35-40%, średnio poszkodowanych 30-35% i lekko poszkodowanych 30-35%.

b/ Średnie dzienne straty sanitarne dywizji w natarciu mogą wynosić 10-15% /w stosunku do stanu faktycznego/, w tym od broni:

- konwencjonalnej	- 2-4%;
- jądrowej	- 4-8%;

- chemicznej - 3-5%;
- biologicznej - 1-3%.

W natarciu z forsowaniem przeszkód wodnych straty sanitarne mogą wynosić 15-25% i więcej.

c/ Średnie dzienne straty sanitarne dywizji w obronie /w stosunku do stanu faktycznego/ mogą kształtować się w wysokości 10-20%.

d/ Przewidywana struktura strat sanitarnych od działania broni konwencjonalnej jest następująca:

- zranienia i urazy zamknięte - 50-60%;
- kontuzje - 5-10%;
- oparzenia izolowane - 10-15%;
- urazy mieszane /miksty/ - 10-25%;

w tym z przewagą:

- oparzeń - 60%
- uszkodzeń mechanicznych - 40%.

e/ Przewiduje się następującą strukturę strat sanitarnych od działania broni jądrowej:

- czyste urazy mechaniczne /zranienia, złamania, kontuzje/ - 10-15%;
- czyste /izolowane/ oparzenia - 15-20%;
- uszkodzenia popromienne /czyste/ - do 15%;
- uszkodzenie mieszane /miksty/ - 55-60%;

w tym z przewagą:

- choroby popromiennej - około 20%;
- różnych postaci skażeń - około 30%;
- oparzeń - około 45%;
- urazów mechanicznych - około 5%.

Ponadto w czasie prowadzenia działań bojowych w warunkach szczególnych /zima, działanie w górach/ do wyżej podanych strat sanitarnych może dojść znaczny procent zachorowań. Ogólnie biorąc należy stwierdzić, że wysokość strat sanitarnych będzie każdorazowo uzależniona od konkretnej sytuacji i warunków w jakich będą prowadzone działania.

2. Wykorzystanie sił i środków służby zdrowia

Rozwiązanie problemów związanych z zabezpieczeniem medycznym wojsk zależy od ilości sił i środków służby zdrowia dywizji i ich możliwości.

Wszystkie samodzielne oddziały dywizji posiadają organiczne pododdziały medyczne.

Na szczeblu pułku /pz i pcz/ występuje kompania medyczna, która w toku działań bojowych rozwija pułkowy punkt medyczny /PPM/. W zależności od zakresu udzielania pomocy medycznej jego możliwości w ciągu dnia walki wynoszą 150-250 porażonych i chorych. W PPM ewakuowanym z pododdziałów porażonym udziela się pierwszej pomocy lekarskiej i przygotowuje się ich do ewakuacji do dywizyjnego punktu medycznego /DPM/. Ze względu na ograniczone możliwości, PPM udziela tylko pomocy ze wskazań życiowych tym porażonym, których dalsza ewakuacja bez jej udzielenia byłaby niemożliwa.

Ma szczeblu dywizji występuje organiczny batalion medyczny, który w toku działań bojowych rozwija dywizyjny punkt medyczny /DPM/.

Przeznaczony on jest do przyjmowania porażonych z oddziałów, udzielania im pomocy kwalifikowanej, segregacji oraz przygotowania ich do ewakuacji do szpitali polowych frontu.

Przepustowość DPM wynosi 350-500 porażonych dziennie. Batalion medyczny /medyczny batalion wzmocnienia/ przesuwa się i rozwija DPM jeden raz w ciągu doby. Nie oznacza to bynajmniej, że w DPM udziela się kwalifikowanej pomocy tym wszystkim, którzy tam się znaleźli. Wychodząc z możliwości batalionu medycznego w DPM można zorganizować dwie duże /2 lekarzy i pielęgniarka operacyjna/ i 3 małe grupy chirurgiczne, które mogą w ciągu 14-16 godzin pracy wykonać 18-22 operacji chirurgicznych i około 80 zabiegów średnich.

Znaczna ilość porażonych po przeprowadzonej tylko segregacji i otrzymaniu niezbędnej pomocy w DPM jest kierowana na dalsze etapy ewakuacji medycznej.

Czas napływu poszkodowanych do DPM wynosi średnio 5-7 godzin od momentu zranienia. Możliwości ewakuacyjne transportu sanitarnego batalionu medycznego wynoszą 100 poszkodowanych jednocześnie.

Na okres wykonywania zadania bojowego przez dywizję armia może przydzielić służbie zdrowia dywizji jako wzmocnienie:

- do dwóch medycznych batalionów wzmocnienia /mbw/;
- 1-3 brygady specjalistyczne z oddziału wzmocnienia i segregacji /OWS/;
- kompanię hospitalizacyjną w składzie 12 grup - sekcji/kh/.

Przydział wyżej wymienionych sił i środków będzie każdorazowo uwarunkowany między innymi od roli, miejsca i zadania bojowego dywizji, od rodzaju działań bojowych, możliwości armii, działań npla itp.

Przydzielone siły i środki wykorzystuje się:

- mbw do organizowania DPM i spełniają one taką samą rolę jak batalion medyczny dywizji, ich przepustowość i możliwość w zakresie udzielania pomocy jest taka sama jak organicznego bm, natomiast jednorazowe możliwości ewakuacyjne wynoszą tylko 80 poszkodowanych;
- brygady specjalistyczne /głównie segregacyjne/ do zwiększenia przepustowości DPM;
- każdą z grup /sekcji/ hospitalizacyjnych do opieki nad grupą 20-30 porażonych, którzy muszą pozostać w rejonie DPM /mbw/ przez pewien okres czasu aż stan ich zdrowia pozwoli na ewakuację lub ze względu na działanie npla kiedy powstaną korzystne warunki ich ewakuacji.

W działaniach obronnych dywizja może otrzymać 1-2 mbw i kilka brygad specjalistycznych z OWS. Najczęściej będzie tak, że dywizja przechodząc z działań zaczepnych do działań obronnych będzie posiadała te siły i środki, które jej zostały przydzielone na czas natarcia.

Ugrupowanie i rozmieszczenie DPM jest uwarunkowane od rodzaju prowadzonego działania bojowego, konkretnej sytuacji bojowej, przydzielonych sił i środków oraz przyjętej koncepcji zabezpieczenia tyłowego.

W rejonie wyjściowym /ześrodkowania/ dywizji batalion medyczny w stanie zwiniętym rozmieszcza się wewnątrz ugrupowania wojsk, w gotowości do rozwinięcia w wypadku zaistnienia masowych strat sanitarnych. Na podstawach wyjściowych do natarcia bm lub mbw rozwija się w odległości do 15 km od przedniego skraju wojsk walczących. W pierwszej kolejności rozwija się DPM z przydzielonego mbw, który zabezpiecza przyjmowanie porażonych na głębokość zadania bliższego dywizji, natomiast na zabezpieczenie zadania następnego /zadania dnia/ siłami bm lub drugiego przydzielonego mbw rozwija się kolejny DPM. W końcu dnia natarcia dywizji rozwija się trzeci raz DPM z pozostałych sił, przeznaczony do przyjmowania porażonych z walk nocnych lub w pierwszej połowie następnego dnia walki. Dywizja działając na kierunku drugorzędym może otrzymać jako wzmocnienie tylko jeden mbw. Wówczas na początku dnia natarcia powinna rozwinąć mbw, a w zadaniu następnym lub pod koniec dnia walki organiczny bm.

W natarciu z forsowaniem dużej przeszkody wodnej dywizja może otrzymać nawet trzy mbw, z których jeden może być wykorzystany do rozwinięcia 2-3 medycznych punktów przeprawowych /MPP/.

W działaniach obronnych dywizja może otrzymać 1-2 mbw lub w ogóle nie otrzymać żadnego. Jeżeli dywizja w ogóle nie otrzyma medycznego batalionu wzmocnienia, to organiczny bm rozwija DPM w składzie pierwszego rzutu tyłów dywizji w rejonie, do którego będzie najdogodniej prowadzić ewakuację ze wszystkich oddziałów dywizji. W razie konieczności zmiany rejonu rozmieszczenia DPM, batalion medyczny przesuwa się w całości lub w dwóch rzutach.

W wypadku otrzymania przez dywizję mbw, możliwe są następujące warianty ugrupowania sił medycznych w obronie:

a/ jeden mbw lub bm rozwija na początku działań obronnych DPM, drugi pozostaje czasowo w odwodzie i może być wykorzystany do:

- rozwinięcia następnego DPM po zapełnieniu pierwszego;
- rozwinięcia DPM na kolejnej rubieży obrony;
- rozwinięcia DPM na kierunku kontrataku;

- udzielania pomocy medycznej w rejonie uderzenia jądrowego.

b/ dwa bataliony /mbw i bm/ rozwijają jednocześnie DPM na oddzielnych kierunkach obrony. Sposób ten jest stosowany zwykle w przypadku obrony na szerokim froncie, lub w warunkach, gdy dywizji grozi rozcięcie przez npla ugrupowania bojowego.

W działaniach obronnych istnieje stałe zagrożenie punktów medycznych przez nacierającego nieprzyjaciela. Nacierający nieprzyjaciel w ciągu kilku godzin może osiągnąć rejon rozmieszczenia DPM. Dlatego też zagadnienie jak najszybszej ewakuacji porażonych z dywizji oraz stałej gotowości urządzeń medycznych do zwinięcia i przesunięcia nabiera w działaniach obronnych szczególnego znaczenia.

3. Ewakuacja medyczna

W ogólnym systemie leczniczo-ewakuacyjnym na ogół przyjmuje się, że ewakuacja porażonych i chorych winna być prowadzona przez poszczególne kolejne etapy ewakuacji medycznej. Jak wynika z doświadczeń II wojny światowej, duża ilość etapów leczniczo-ewakuacyjnych nie sprzyja pomyślnemu leczeniu porażonych i chorych. Najcelowiej było by więc ewakuować porażonych z miejsca zagrożenia i bezpośrednio do takiego punktu medycznego, gdzie udzielona zostanie pomoc specjalistyczna. Nie zawsze to jednak będzie możliwe tak ze względu na możliwości ewakuacyjne transportu, jak również i ze wskazań życiowych. Dążenie do usprawnienia i przyspieszenia ewakuacji medycznej jest uzasadnione zarówno z punktu widzenia humanitarnego jak i czysto wojskowego.

Według obowiązującego systemu etapowego leczenia za organizację ewakuacji porażonych odpowiada wyższy szczebel dowodzenia i dokonuje jej w zasadzie własnymi siłami i środkami.

Ewakuacja porażonych i chorych z oddziałów dywizji jest realizowana transportem szczebla dywizji, natomiast z DPM i mbw do BSzF transportem sanitarnym armii.

Przyjmując średnio 10% strat sanitarnych w ciągu dnia walki dywizji od jej faktycznego stanu można przyjąć,

że przy 90% jej ukończenia trzeba będzie ewakuować z oddziałów około 1000 porażonych i chorych. Kalkulacja możliwości ewakuacyjnych w tym przykładzie przedstawiać się będzie następująco:

Średnio ramię ewakuacji z oddziałów do DPM /mbw/ będzie wynosić około 25 km; transport sanitarny dywizji przy takich odległościach może wykonać około 3 obroty w ciągu dnia walki.

Zakładając, że dywizja otrzymała z armii jako wzmocnienie dwa mbw, to jej ogólne możliwości ewakuacyjne będą wynosić /bm 100 + mbw 80 + mbw 80/ x 3 = 780 porażonych i rannych. Stanowić to będzie około 79% potrzeb ewakuacyjnych, a więc zapewni ewakuację dla ciężko i średnio poszkodowanym.

Powyższy przykład został nieco uproszczony, gdyż nie zawsze dywizja od początku prowadzenia walki będzie miała przydzielone od razu dwa mbw, a ponadto mogą powstać pewne straty w transporcie sanitarnym i tym samym obniżyć się jego jednorazowa zdolność ewakuacyjna.

Z porównania potrzeb i możliwości ewakuacyjnych dywizji nasuwają się więc pewne istotne wnioski co do sposobów realizacji ewakuacji i należytego wykorzystania sił i środków służby zdrowia w czasie walki.

We współczesnych działaniach bojowych, gdzie będzie stosowana BMR transport sanitarny organiczny /bm/ wraz z przydzielonym /z mbw/ jest niewystarczający w stosunku do potrzeb ewakuacyjnych dywizji. Dla zrekompensowania braku transportu sanitarnego zachodzi konieczność wykorzystania do ewakuacji medycznej również transportu ogólnego przeznaczenia. Wykorzystuje się do tego celu głównie opóźniony po dowozie transport burtowy. W niektórych sytuacjach bojowych może zaistnieć nagła potrzeba wzmocnienia transportu sanitarnego transportem ogólnego przeznaczenia dla przyspieszenia ewakuacji medycznej /włamanie się npla w głąb obrony/ przy braku pustego transportu. Na zarządzenie zastępcy dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia następuje więc opróżnienie potrzebnego transportu, a środki materiałowe zostają wówczas złożone na ziemię.

Biorąc pod uwagę trudności ewakuacyjne nie wolno dopuścić do tego by część transportu sanitarnego pozostawała bezczynnie i to szczególnie w okresie napływu dużej ilości porażonych. Dotyczy przede wszystkim sytuacji kiedy bm lub mbw znajdują się w odwodzie.

W niektórych sytuacjach w czasie prowadzenia działań bojowych można, a nawet powinno się pomijać niektóre etapy ewakuacji medycznej. Szczególnie w warunkach, gdy odległość z PPM do BSzF jest nie dużo większa jak z PPM do DPM - transport dywizyjny może ewakuować porażonych bezpośrednio z oddziałów dywizji do BSzF.

W analogiczny sposób może ewakuować porażonych z PPM bezpośrednio do BSzF transport sanitarny armii. W sprzyjających warunkach również oddziały mogą ewakuować swych porażonych i chorych do BSzF /szpitali cywilnych itp/ własnym transportem. Może to mieć miejsce w marszu, w rejonie wyjściowym, w działaniach obronnych itp.

Pomijanie niektórych etapów ewakuacji medycznej w czasie działań ma pewne dodatnie strony, a mianowicie:

- zmniejsza napływ porażonych i chorych w pomijanym punkcie medycznym, co pozwala na rozszerzenie przez ten punkt zakresu pomocy medycznej;
- uzyskuje się znaczne skrócenie czasu ewakuacji w ogniwie: miejsce zranienia od chwili zranienia żołnierza do żołnierza - BSzF.

Przeciętny czas napływu porażonych na poszczególne punkty medyczne od chwili zranienia kształtuje się następująco:

- do bpm 45-60 min;
- do PPM 2-3 godz.;
- do DPM 5-7 godz.;
- do BSzF 12-24 godz.

W niektórych sytuacjach do ewakuacji porażonych wykorzystuje się śmigłowce. Będzie to przede wszystkim mieć miejsce w okrażeniu, oraz gdy dywizja lub jej oddziały działają jako desant.

4. Organizacja pomocy medycznej

Biorąc pod uwagę możliwości punktów medycznych poszczególnych szczebli dowodzenia oraz przewidywane straty sanitarne w dywizji w ciągu dnia walki uważa się, że tylko dla części poszkodowanych będzie udzielona pomoc wykwalifikowana. Pomoc ta będzie udzielana przede wszystkim ciężko porażonym, kiedy to wszelkie opóźnienie w tym zakresie mogło by być przyczyną trwałego kalectwa lub też zagrażało ich życiu. Część przypadków zranień /porażeń/ wymagać będzie zabiegów specjalistycznych, których nie będą w stanie wykonać lekarze bm lub mbw. Tacy porażeni winni być opracowani na DPM w stopniu umożliwiającym ich ewakuację i w pierwszej kolejności ewakuowani do szpitali specjalistycznych frontu.

Pewna ilość porażonych, ze względu na ich ciężki stan zdrowia, czasowo nie będzie się nadawać do ewakuacji transportem samochodowym.

Jeżeli nie ma możliwości ewakuowania ich transportem lotniczym, muszą pozostać na miejscu do czasu, aż stan ich zdrowia ulegnie poprawie i umożliwi dalszą ewakuację.

Z ogólnej ilości porażonych i chorych opracowanych w DPM 95% podlega ewakuacji do BSZF. Pozostałe 5% to ci, co odnieśli lekkie porażenia i w czasie do 10 dni powrócą do zdrowia. Pozostają oni w DPM, gdzie są wykorzystywani do prac pomocniczych.

Jednym z trudniejszych przedsięwzięć zabezpieczenia medycznego dywizji w działaniach bojowych jest organizacja pomocy medycznej w rejonach uderzeń BMR przez nieprzyjaciela chociażby i z tego względu że musi być organizowany jednocześnie z zabezpieczeniem medycznym oddziałów walczących dywizji. Trudność tkwi więc w tym, że do rejonu uderzeń BMR trzeba będzie skierować dodatkowo znaczną ilość sił i środków służby zdrowia. Do rejonów uderzeń BMR obok sił służby zdrowia winny być również skierowane grupy awaryjno-ratunkowe. Likwidacja skutków uderzeń BMR jest zagadnieniem trudnym do rozwiązania i stąd też konieczna jest ścisła współpraca służby zdrowia ze służbą inżynieryjno-saperską, chemiczną i grupami awaryjno-ratunkowymi. W wielu wypadkach nieodzowną

okaże się również pomoc armii w postaci sił i środków skierowanych do tego rejonu.

Zadania zabezpieczenia medycznego, w zakresie przedsięwzięć sanitarno-higienicznych i przeciwepidemicznych w działaniach dywizji realizowane są w myśl ogólnie przyjętych zasad.

V. DOWODZENIE TYŁAMI DYWIZJI

We współczesnych działaniach bojowych wymagania w stosunku do tyłów w ogóle, a więc i tym samym do tyłów dywizji niewspółmiernie rosły. Dlatego też wynika obecnie konieczność stałego doskonalenia nie tylko systemu zaopatrywania i obsługi wojsk, ^{ale} również dowodzenia tyłami.

Dowodzenie tyłami dywizji jest częścią składową dowodzenia wojskami i polega na ciągłym kierowaniu działalnością jednostek tyłowych w zakresie wszechstronnego i terminowego zaopatrywania i obsługi wojsk.

Dowodzenie tyłami polega więc na:

- utrzymaniu wysokiego stanu moralno-politycznego i bojowego żołnierzy wchodzących w skład oddziałów i pododdziałów tyłowych;

- utrzymaniu oddziałów i pododdziałów tyłowych w stałej gotowości do zaopatrywania i obsługi wojsk;

- organizowaniu współdziałania pomiędzy poszczególnymi oddziałami i pododdziałami tyłowymi;

- stałej kontroli wykonywanych zadań i udzielaniu podwładnym niezbędnej pomocy.

Dowodzenie tyłami powinno być ciągłe, stanowcze i elastyczne, Realizację tych zasad osiąga się przez:

- utrzymywanie stałej łączności z zastępcami dowódców do spraw techniki i zaopatrzenia oddziałów, z dowódcami jednostek tyłowych i z przełożonymi;

- zorganizowanie tyłowych stanowisk dowodzenia i przesuwanie ich we właściwym czasie w toku działań;

- sprawne odtwarzanie zniszczonych elementów tyłowych stanowisk dowodzenia;

- ścisłe wykonywanie rozkazów i zarządzeń dotyczących zabezpieczenia tyłowego;

- znajomość i właściwą ocenę sytuacji bojowej i tyłowej oraz natychmiastowe reagowanie w razie zaistniałych zmian, szybkie koordynowanie planów i postawionych zadań;

- stałe, wzajemne informowanie się i współpracę tyłowych organów dowodzenia z szefem sztabu oraz z szefami rodzajów wojsk i służb;

- terminowe otrzymywanie i przedstawianie meldunków i sprawozdań o stanie zabezpieczenia tyłowego.

Współczesne działania bojowe charakteryzuje szybka i częsta zmiana sytuacji, wysokie tempo oraz działanie wojsk na kierunkach. W tych więc warunkach realizacja zabezpieczenia tyłowego wojsk staje się coraz bardziej skomplikowana i dlatego też od tyłowych organów kierowania i dowodzenia wymaga się szybkiej oceny sytuacji, natychmiastowego podjęcia decyzji i szybkiego doprowadzenia jej do wykonawców.

Sprawnym dowodzeniem i kierowaniem tyłami na szczeblu dywizji zajmują się odpowiednie organa.

Dowódcę szefa sztabu dywizji oraz zastępcę dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia uważa się jako organa dowodzenia tyłami; natomiast zastępcę dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia oraz podległych jemu szefów służb jako organa kierowania.

Dowódca dywizji ponosi całkowitą odpowiedzialność ^{za} pracę tyłów i za zabezpieczenie tyłowe podporządkowanych mu wojsk. Dowodzi on tyłami przez swego zastępcę do spraw techniki i zaopatrzenia.

Szef sztabu dywizji zapewnia warunki kierowania i dowodzenia tyłami oraz z ramienia dowódcy występuje w roli koordynatora współpracy zastępcy dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia z szefami rodzajów wojsk i służb dywizji. Szef sztabu winien być stale informowany o stanie zabezpieczenia tyłowego wojsk, a z kolei winien on informować tyłowe organa dowodzenia i kierowania i o planowanych działaniach bojowych i sytuacji bojowej na polu walki.

Zastępca dowódcy dywizji do spraw techniki i zaopatrzenia odpowiada za zaopatrywanie i obsługę wojsk, organizację tyłów oraz dowodzenie i kierowanie tyłami. Powinien on być zawsze w gotowości do zreferowania dowódcy dywizji aktualnej sytuacji tyłowej.

Zastępca dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia kieruje zabezpieczeniem tyłowym wojsk i dowodzi oddziałami tyłowymi.

W sytuacjach niecierpiących^h zwłoki powinien on nie czekając na wytyczne dowódcy dywizji i tyłowych organów nadrzędnych decydować samodzielnie w sprawach związanych z zabezpieczeniem tyłowym wojsk, a o podjętych decyzjach winien powiadomić dowódcę dywizji.

Zarządzenia zastępcy dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia dywizji w zakresie zabezpieczenia tyłowego działań obowiązują nie tylko podległych mu szefów służb, ale i wszystkich dowódców oddziałów oraz szefów i dowódców rodzajów wojsk i służb.

Dowodzenie i kierowanie tyłami odbywa się z tyłowego stanowiska dowodzenia, które składa się z węzła łączności, tyłowych organów dowodzenia i kierowania oraz pododdziału obsługi i ochrony. TSD jest stałym miejscem pracy zastępcy dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia, kwatermistrza, szefa służb technicznych, szefa służby zdrowia, starszego pomocnika do spraw organizacji i planowania oraz szefów służb. Oprócz tego na TSD mogą znajdować się niektóre komórki dowództwa i sztabu jak np. uzupełnień, partyjno-polityczna, organa finansowe oraz są i prokuratura.

Tyłowe stanowisko dowodzenia w działaniach bojowych z zasady rozmieszcza się w rejonie drugiego rzutu tyłów dywizji i wraz z nim przesuwa się do nowego rejonu. Przesuwanie TSD w działaniach bojowych winno być dokonywane w warunkach utrzymania stałej łączności radiowej w podstawowych relacjach dowodzenia, a mianowicie w relacji TSD - SD oraz TSD - oddziały tyłowe. Warunki ciągłości kierowania i dowodzenia tyłami oraz sprawność funkcjonowania tyłowego stanowiska dowodzenia w czasie nieobecności zastępcy dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia zapewnia starszy pomocnik do spraw organizacji i planowania, a także służba dyżurna. W dowodzeniu tyłami ważną rolę odgrywa terminowe otrzymywanie meldunków z oddziałów dywizji.

Zastępca dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia dywizji winien wymagać od zastępców dowódców^{do} spraw techniki

i zaopatrzenia oddziałów, aby ich meldunki przedstawiały zbliżone do faktycznych dane z zakresu zabezpieczenia tyłowego, oraz aby nie przedstawiały one tendencyjnie zaniżonych stanów zapasów, dla otrzymania większego przydziału środków materiałowych ze szczebla zaopatrującego.

Każde działanie bojowe dywizji można podzielić na dwa okresy: okres organizacji działań i okres prowadzenia działań. Niekiedy okresy te trudno jest oddzielić wyraźną granicą czasową z tego względu, że dość często nakładają się na siebie /np. przejście z działań zaczepnych do działań obronnych/.

Tyły dywizji w tym i tyłowe organa dowodzenia i kierowania w każdym z tych okresów realizują określone zadania związane z zabezpieczeniem tyłowym wojsk.

W okresie /organizacji/przygotowawczym/ działań bojowych organa dowodzenia i kierowania tyłami powinny skierować swoje wysiłki na:

- zgromadzenie w oddziałach dywizji określonych zapasów środków materiałowych;
- terminową obsługę medyczną i techniczną wojsk;
- wyewakuowanie z oddziałów wszystkiego co zbędne lub nie nadaje się do wykorzystania przez wojska na polu walki;
- przygotowanie oddziałów tyłowych do pracy w konkretnych warunkach działań bojowych.

W czasie prowadzenia działań bojowych organa dowodzenia i kierowania tyłami winny zapewnić:

- terminowe uzupełnienie środków materiałowych;
- sprawną ewakuację uszkodzonej techniki bojowej i sprzętu technicznego i jego szybką naprawę;
- udzielanie szybkiej pomocy medycznej porażonym i chorym i ich ewakuację z pola walki;
- właściwe wykorzystanie sił i środków;
- terminowe przesuwanie oddziałów i pododdziałów tyłowych oraz ich ochronę i obronę.

Zastępca dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia winien być zawsze gotowy do przedstawienia dowódcy danych w

zakresie zabezpieczenia tyłowego niezbędnych do podjęcia decyzji. W tym celu winien on znać dokładnie zadania dywizji i zamiar dowódcy oraz dokonać wnikliwej analizy zadania i oceny możliwości tyłów. Po wypracowaniu koncepcji zabezpieczenia tyłowego działań, zastępca dowódcy do spraw techniki i zaopatrzenia winien określić podstawowe zadania dla tyłów i wynikające z nich przedsięwzięcia oraz ustalić terminy ich wykonania. Nie czekając na ostateczne sprecyzowanie decyzji przez dowódcę dywizji może on wydać zarządzenie wstępne dla wykonawców dotyczące natychmiastowej realizacji zadań.

Decyzja dowódcy odnośnie zabezpieczenia tyłowego ujęta w formę dokumentu, stanowi rozkaz tyłowy. Rozkaz tyłowy opracowuje się tylko wtedy, gdy pozwala na to czas i gdy sztab dywizji opracowuje rozkaz bojowy. W przeciwnym wypadku zamiast rozkazu wydaje się zarządzenie tyłowe.

Podstawowe przedsięwzięcia z zakresu organizacji tyłów, materiałowego, technicznego i medycznego zabezpieczenia oraz organizacji dowodzenia tyłami znajdują swoje odbicie w planie zabezpieczenia tyłowego działań bojowych. Dokument ten opracowany na mapie jest podstawowym dokumentem dowodzenia tyłami w czasie walki. W czasie walki tyłowe organa dowodzenia i kierowania winny stale dążyć do odtwarzania zużytych zapasów materiałowych w oddziałach, szybkiego ewakuowania porażonych i chorych z oddziałów do DPM, dokonywania terminowej obsługi technicznej, a pod koniec dnia walki do przygotowania oddziałów i pododdziałów tyłowych do pracy w kolejnym zadaniu bojowym.

OPRACOWALI

ppłk dypl. mgr Henryk KOPEC

ppłk dypl. Stanisław JEZIOR

Odbito 30 egz.

Egz. nr 1-30 Bibl. tajna
Wyk. ppłk JEZIOR i ppłk KOPEC
Druk. K.L.
Nr. ks. 01445/02549/WW
Kor. W.H.

